

Zeitschrift: Für die Heimat : Jurablätter von der Aare zum Rhein
Band: 1 (1938-1939)
Heft: 8

Artikel: Der Grossätti vom Läberbärg
Autor: Marti, William
DOI: <https://doi.org/10.5169/seals-860870>

Nutzungsbedingungen

Die ETH-Bibliothek ist die Anbieterin der digitalisierten Zeitschriften. Sie besitzt keine Urheberrechte an den Zeitschriften und ist nicht verantwortlich für deren Inhalte. Die Rechte liegen in der Regel bei den Herausgebern beziehungsweise den externen Rechteinhabern. [Siehe Rechtliche Hinweise.](#)

Conditions d'utilisation

L'ETH Library est le fournisseur des revues numérisées. Elle ne détient aucun droit d'auteur sur les revues et n'est pas responsable de leur contenu. En règle générale, les droits sont détenus par les éditeurs ou les détenteurs de droits externes. [Voir Informations légales.](#)

Terms of use

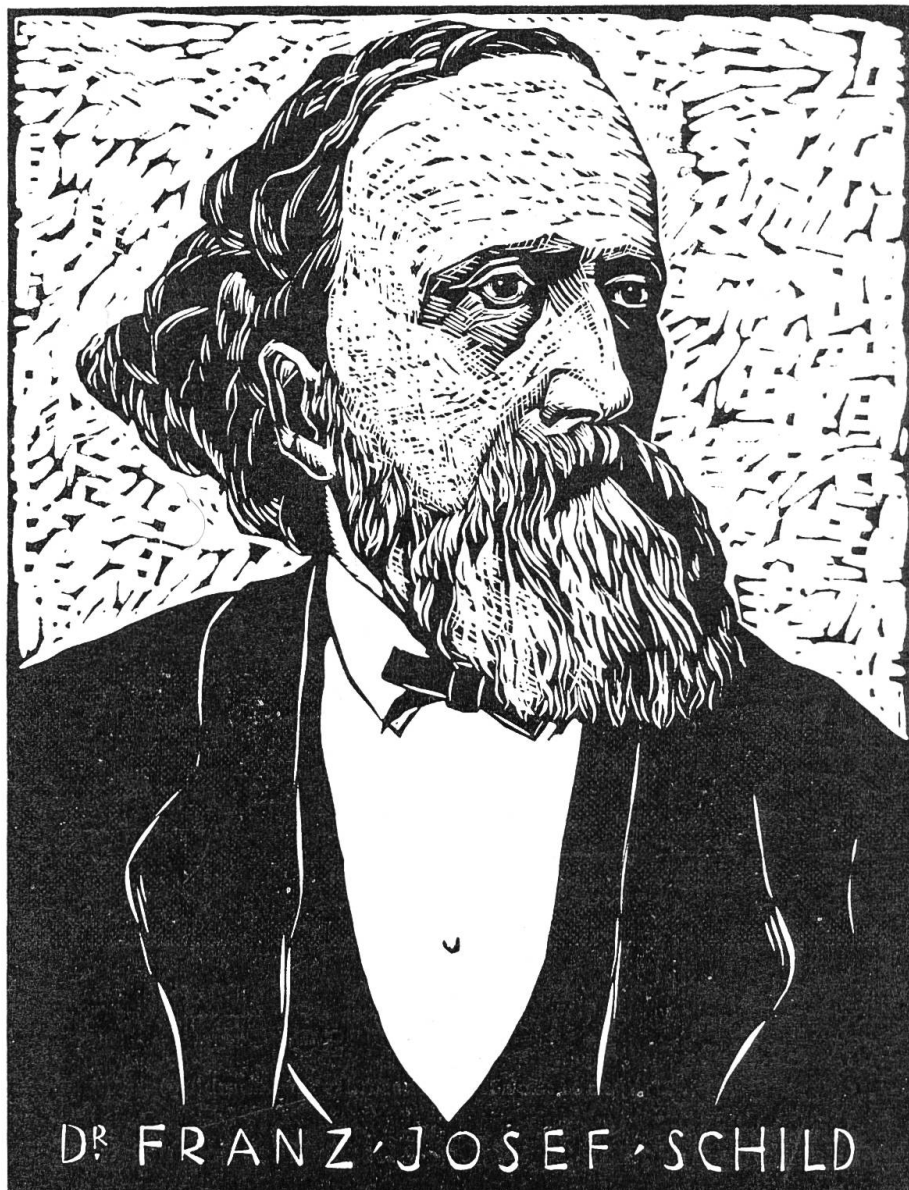
The ETH Library is the provider of the digitised journals. It does not own any copyrights to the journals and is not responsible for their content. The rights usually lie with the publishers or the external rights holders. [See Legal notice.](#)

Download PDF: 15.05.2025

ETH-Bibliothek Zürich, E-Periodica, <https://www.e-periodica.ch>

Der Grossätti vom Läberbärg

15. August 1821 — 13. Februar 1889.

Holzschnitt
von E. Bärtschi

Anno 1830, am 22. Christmonet si zirka 200 revisionslustigi Gränchnere a Volkstag uf Balstel g'marschiert. Mit ihne isch ne stämmige Burema vo uf-gwecktem Wäse g'laufe, wo ne 9jährige ufg'schossne Buech a dr Hang g'fuehrt het. Das isch der Vehdokter und Bur Philipp Schild gsy, en yfrige und über-zügte Demokrat, wo sis Söhnli Franz Seppli uf Balstel mit-gnoh het, für ihm früeh gnue demokratischi Grund-sätz byz'bringe. No im höchen Alter

het der Dr. Franz Josef Schild, wo unterm Schriftstellernamen «Grossätti vom Läberbärg» bikannt gsy isch, vo der dängwürdige Landsg'mein z'Balstel verzellt und stramm isch er a dr 50-jährige Gidänkfyri i de Reihe vo de Veterane g'maschiert.

Uese Franz Seppli het e bösi Juged gha. Si Vatter isch früeh vo siebe Ching e wäg g'storbe und die armi Muetter het uf däm verschuldete Heimet a der Bettlestross die Ching elleini

müessen erziehe. Mit bitterem Humor verzellt er im «Frytigsmannli», was die Familie alles het müesse dremache. Der Frytig isch ebe der Tag gsy, a dem die grichtlich Ygab für e Gäldstag het müssen i's Amtsblatt g'schickt wärde. Im Gedicht «Lumpe» schrybt er ironisch:

Der Weibel chunt, der Frytig chunt,
Muesch über's Stäckli gumpe.

Wie mängisch si üse Franz Seppli oder syni Gschwüsterti by Sturm und Räge uf Solothurn yne g'laufe, für bi dene hätzlose Gläubiger goh az'halte. Deheime isch nit sälte Not und Mangel Gast gsy, und wuchelang het die grossi Familie der Hunger mit g'schwellte Händöpfel und Mählbry müesse stille. Aber die Bursche und Meitschine sy ganz glych g'wachse und us allne isch öppis Rächts worde. Der Joggi, der älter, der Lipp und der Sebis si Vehdokter worde und der Jüngst, der Sepp, het Chemie g'studiert und isch Profässer worde z'Bern obe. Uese Franz Sepp aber het, nachdäm er 's Gymnasium z'Solothurn bsucht gha het, i de Johre 1844 bis 1847 in München und Wien Medizin g'studiert und in Züri 's Staatsexame bistange. In Züri het er au viel mit em dütsche Freiheitsdichter Georg Herwegh und em Zürcher Dichter Reithart verchehrt, wo ihn für die mundartsch Dichtung hei chönne bigeistere. —

Anno 1855 chunt der Franz Sepp uf Gränche, is alte Heimet cho praktiziere und hürotet drno d'Fanny Fankhuser vo Burglef. Es isch en alti Studenteliebi gsy. Im alte Bachtele-Bad, wo die Jungfere Fankhuser Kurgast gsy isch, het er sie lehre kenne und das guete Fanny het ihm au viel zum Studiere verhulfe gha. —

Näbe syr Beruefsarbeit het er G'schichte und Varsli dichtet und au fürs öffentliche Läbe Interesssi zeigt. Er isch en yfrige Schütz und Patriot gsy. I sym länge Chittel, sym höche Filz-

huet, syne Brülle uf der höche Stirne und mit sym Stutzen am Arm isch er im Volk als en eigene Chutz bikannt gsy. Sy Fründ und Zytgenoss, der Kunstmaler Frank Buchser us em Fäldbrunne het ihn so i eim vo syne letschte Bilder verewiget. (Kritik).

In Gränche het er en Läsezirkel gründet, 'sVolk het ihn zum G'schworne und Kantonsrot g'wählt und im Militärdienst isch er Sanitätshauptme gsy. Churz und guet: er isch ne Ma gsy, wo tapfer für's allgemeine Wohlygstange isch und nit immer uf e persönlig Vorteil abgrichtet gsy isch. Syni Värse und Gschichte sy im Gränchner Dialekt g'schriebe und hei ihren Ursprung i Schilds patriotischem Inträssi. Sie bihandle Volksbrüch und Sage us em Läberberg. Ne Teil wiest ordli poetische G'halt uf, z. B.:

|| „Der Lächema“

D'r Bättler het kei Gäld und Guet
Und doch e frohe, freie Mueth;
Und muess er z'letscht i d'Heimet goh,
So frogt er au nit vil d'rno
Und seit: «Das macht m'r währli nüt,
Mir sy halt numme Lächelüt'»

D'r Buur schafft Wuche-n-us und y,
Er meint, es chönn' nit andersch sy,
Füllt Hüüser und füllt Spycher a,
Und isch d'rby-n-e plogte Ma;
Doch wart', au du muesch no d'rvo,
Du hesch dy Sach' blos z'läche g'no.

D'r Herr isch fryli besser d'ra,
Er will halt syni Zinse ha;
Er isst und trinkt und pflägt sy Lyb,
Het was er will zum Zytvertryb;
So läbt er furt und dänkt nit dra:
Au er syg numme Lächema.

D'r Fürst mit Szepter und mit Chron',
Sitzt ruehig uff sym weiche Thron,
Het Städt' und Länder wyt und breit,
Und glaubt, er heig's uff d'Ebigkeit;
Het Gäld und läbt i Suus und Bruus,
Doch goht au ihm sys Läche-n-us.

Vom Chaiser bis zum Bättlerma
Wird niemer do Verblybe ha.
Es Wägli führt d'r Heimet zue —
Und n-jeders Härz fingt dort sy Rueh'.
Läb' fromm und rächt und merk' my
Düt:

Mir All' sy numme Lächelüt!

Bim Läse vo syne prosaische Schrifte,
die bim Langlois z'Burglef use cho
sy, stuunt me über dä dichterisch
Scharfblick für's Landläbe. I sym
dritte Bändli, es heisst: «Us em Volks-
mund», schrybt er sälber:

Wotsch du i Sprüch und alte Dinge
Die reini Wohret usebringe,
Gang nume-n-an e Buretisch,
Wo' n all's no g'sung und urchig isch.

Ne Sittespiegel vo usgäns am 18.
Johrhundert finge mr i syne Gschichte:
«Der Venner-Joggeli» und «Der
Tschamperi-Sepp». — Dr Grossätti
vom Läberbärg isch au ne yfrige
Sammler vo alte Volkslieder und Idio-
tisme gsy, und bi der Yführig vom
schwyzerische Idiotikum het me hym
Grossätti ne flyssige Mitarbeiter g'fun-
ge. Au ne Volksoper het üse Grossätti
gschriebe. I syne «Sennefahrte», zu de-
ne der Gsanglehrer Schneeberger vo
Biel d'Musi g'schriebe het, fingt me
nes Stück Aelpplerläbe in dramatischer
Form. Z'Solothurn und z'Gränche isch
die Volksoper viel ufg'fuehrt worde. —

Sogar mit Archäologie het si üse
Grossätti abgäh. Im Solothurner Mu-
seum liege ne grossi Anzahl Gäge-

stäng us der Zyt vo de Pfahlbauer, de
Kelte und Römer als Gschänk vom Dr.
Franz Josef Schild. Syni Verdienst uf
däm Gebiet si anderwytyg höch g'wür-
diget worde. So isch er Ehremitglied
vo der antiquarische Gsellchaft Züri
und vo dr naturforschende Gsellchaft
Basel gsy. —

I synen alte Tage isch er do no uf
Solothurn züglet. Gäge Fäldbrunne use
uf em Bluemerain het er no nes Hüsli
bauet und het ihm der Name «Fry-
tigsrueh» gä. Wenn er au im Alter e
chly ungsorgeter het chönne läbe, so
sy -n ihm au denn no bitteri Erfah-
rige nit erspart bliebe. I syr trostlose
Verlasseheit wärdn ihm die Värse i
d'Sinn cho si:

My Wagen alt foht afe gyre,
Do hälft mr, wär mr hälfe cha.
Vo Schmiere darf me nümme rede,
Kei Salberei schloht öppis a.

Dänk ig a myni Buebe-jöhrli,
So isch mis Läbe wie ne Traum.
Au 's Früchtli ryfet a sym Aestli,
Und isch es ryf, so fallts vom Baum.

Am 13. Hornig 1889 isch der Volks-
dichter Dr. Franz Josef Schild, der
Grossätti vom Läberbärg, still übere-
genschlummeret. Sy Grabstei stohet hüt
no bym St. Niklauser Chilchli und in
Gränche erinneret en grosse Granit-
stei a der Bielstross a üse Volksdichter
und Mitbürger, a Grossätti vom Lä-
berbärg. — *William Marti*

Der Sigerst

Eine Geschichte vom Einfall der Franzosen 1798

von Dr. Fr. J. Schild

Es isch am 1. Merz z'Obe g'si, in
ere schöne, monschynige, beitere
Nacht, wo d'Frau Sigerst, es jungs,
buspers Wybli, ihri feuf no unerzoge-
ne Chingli z'Schlofe g'leit und gaumet
het und ihre Ma, d'r Sigerst, wo-n-
usgange-n-isch, chuun het möge-n-
erwarte.

«Guete-n-Obe, Fraueli! Bisch im
Bett und schlofe-n-ü-si Butzli?» seit d'r
Sigerst, wie-n-er i d'Stube chunnt. «Jo,
my liebe Hans, aber worum so spot?»
— «Fraueli, wenn wüsstisch, was ball
über üs wird cho! Gottlob, 'ass üsi un-
schuldige Chlyne kei Ahnig hei d'rvo
und ne nüt d'r Schlof und Friede stört!